

לכבוד משפחת בעלוז

מתן על הפרק

התכנית השש-שנתית המקוונת
ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

מוקדש לעילוי נשמת זהבה בת יהודה ע"י בתה נילי גבאי

פרק י"ג

פרקים י"ג-י"ד ממשיכים ברצף הנבואות על אחרית הימים. פרק י"ג כולל שתי נבואות קצרות על אחרית הימים: החזון על הכרתת האלילות והנביאים [ב-ג], והחזון על צירוף וזיקוק העם, שבשיאו חידושה של הברית בין ה' לעמו [ז-ט].

1.

יְגַם אֶת הַנְּבִיאִים וְאֶת רוּחַ הַסְּמָאָה אֲעִבִיר מִן הָאָרֶץ [ב]
עיקרה של הנבואה הראשונה מוקדש לתיאור העברת הנביאים מן הארץ. על אילו נביאים מדובר כאן, ומה המשמעות הרוחנית של העברתם מן הארץ באחרית הימים? שימו לב להקבלה לתחילת פסוק ב וראו את דברי הרד"ק: 'וגם את הנביאים - נביאי השקר שהיו שם במקדש ראשון... אבל אם יהיה חוטא אחד שינבא ברוח שקר ויכזב ויאמר כי ברוח האל נבא וישראל בזמן ההוא תהיה בהם דעה והשכל שיכירו את דברי המתנבא ההוא אם יהיו דברי אמת או דברי שקר... וטעם הענין הזה לעתיד לפי שהאל יתברך יעדנו לעתיד ואמר והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם ואותם שלא יתנבאו יקנאו לאחרים שיתנבאו ויעשו עצמם נביאים כמו האחרים ויכירו אבותם השומעים נבואתם שהיא שקר ויאמרו להם אבותם לא תחיה כי שקר דברת בשם ה'.'

2.

היו שפירשו את נבואתנו על ביטול תופעת הנבואה והנביאים בכללותה.
א | בנבואה רמזים לתיאורי אליהו ואלישע, שני נביאים מתקופת בית ראשון. כך למשל אדרת שיער מאפיינת את אליהו [מל"ב א, ח]. אולם ההקבלה הבולטת ביותר היא לסיפור המפגש הראשון בין אליהו ואלישע במל"א י"ט, ט-כ. קראו את הסיפור ושימו לב לתהליך המתחולל אצל אלישע, השוו לך את דברי הנביא בנבואתנו ואת יחסו להוריו [ג-ה].

ניהול: ד"ר נאוה כהן | ריכוז: אילנה חדד | כתיבה: דוד סבתו
© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555

ב | נסו לבאר את משמעות ביטול הנביאים באחרית הימים לפי הצעה זו. התייחסו לניגוד בין רוח הטומאה בפסוקנו לרוח שמזכרה לעיל **י"ב**, והיזכרו בתקופתו של זכריה בימי בית שני, על סף חתימת הנבואה.

3.

'חָרַב עוֹרֵי עַל-רְעֵי...! [ז]

הנבואה השניה בנויה מארבעה שלבים. עקבו אחרי ההתפתחות בתהליך - מה תפקידו של כל שלב? בחנו את ההיפוך המתחולל בין השלב הראשון [ז] לאחרון [סוף פס' ט].

פרק י"ד

קובץ נבואות אחרית הימים בספר נחתם בנבואה ארוכה ונשגבת, המתארת בפירוט את מלחמת אחרית הימים. נבואה זו מזכירה את הנבואה בפרק י"ב, אלא שזו עסקה בגורלה של ירושלים ויהודה ואילו נבואתנו מרחיבה את המבט אל עבר העולם כולו. הנבואה פותחת בתיאור ההיאספות למלחמה וכיבוש ירושלים [א-ב] שבעקבותיהם יופיע ה' ויצא למלחמה באויב [ג-ה], ולבסוף מעבר מהחושך, אל האור שמסמל את התקווה שתבוא אחרי המלחמה [ו-ט], לעומת ירושלים שתשב לבטח, הגויים ייגפו [יב-טו]. בחלקה השני של הנבואה מתוארת מלכות ה' בכל הארץ שתבוא לאחר המלחמה [טז-כא].

4.

במרכזו של כל שלב בתיאור המלחמה בנבואה מופיע מוטיב היציאה והחציה: עקבו אחרי שלושת המופעים [ב, ג-ד, ח] ובחנו את התפתחות תהליך הגאולה המשתקף בשלוש היציאות והחציות. התייחסו לזיקות המורכבות ביניהם: הניגוד בין היציאה הראשונה לשניה, הקשר התוצאתי בין החציה השניה לשלישית [בדקו גם את הכיוונים הגאוגרפיים שלהן], לעומת ההבדל הגדול בתכליתן ובמגמתן.

5.

[טז-יט] הנבואה חותמת בהיפוך שיתחולל ביחס האומות לישראל. עמדו על ההיפוך בין תמונת הגויים 'מדי שנה בשנה' בחתימת הנבואה [טז] לתמונתם בתחילת הנבואה [ב]. מדוע נבחר חג הסוכות לבטא את ההיפוך הזה? עמדו על האופי המיוחד שלובש חג הסוכות בנבואתנו, וראו גם את דברי הגמרא [סוכה נה, ב]: 'אמר רבי אלעזר: הני שבעים פרים [של סוכות] כנגד מי - כנגד שבעים אומות'. **רש"י**: שבעים פרים - פרי החג שבעים הם, חוץ משל שמיני, כנגד שבעים אומות לכפר עליהם שירדו גשמים בכל העולם, לפי שנידונין בחג על המים].

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים
© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555

הרחבה - אופיו האוניברסאלי של חג הסוכות

אנו מוצאים בתורה שני לוחות שנה עיקריים. מצד אחד, ישנה התייחסות מפורשת לכך שלוח השנה מתחיל בניסן: 'החודש הזה לכם ראש חודשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה'. מצד שני קיים גם לוח שנה אחר שבו התמונה מורכבת יותר: התורה אומרת ששנת היובל מתחילה בחודש השביעי בעשור לחודש, ותקיעת השופר ביום זה מבטאת את קדושת השנה... נראה ששני לוחות השנה בתורה מייצגים שני היבטים שונים. לוח השנה המתחיל בתשרי הוא לוח שנה חקלאי שתחילתו בתחילת העונה החקלאית וסיומו בסופה. עונה זו מתחילה ומסתיימת באופן טבעי בתקופת תשרי. השנה החקלאית מבטאת את לוח השנה האוניברסלי בעוד שהשנה ההיסטורית מבטאת את לוח השנה המיוחד לעם ישראל הקשור לתאריך המשמעותי ביותר בתולדות עם ישראל, מועד היציאה ממצרים. חג הסוכות, העומד במרכזו של חודש תשרי, מבטא את הפן האוניברסלי כבר מעצם מהותו כחג אסיף. חג בעל משמעות כללית שאינו קשור לעם ישראל דווקא. אמנם יש לחג הסוכות גם פן היסטורי ייחודי לעם ישראל הנזכר רק פעם אחת בתורה, ברם פן זה איננו המרכזי ביחס לאופיו של החג. חג הסוכות מקבל משמעות לא רק כסיכום והודיה על השנה שחלפה אלא גם כתפילה וכדין לקראת השנה הבאה. כדברי המשנה בראש השנה - ובחג נידונים על המים. רעיון זה מקורו כבר במקרא, בהתייחסות מעניינת לפן האוניברסלי של החג בנבואת זכריה: מפסוקים אלה נראה שלעתיד לבוא כל הגויים יהיו שותפים בחגיגת חג הסוכות מתוך הקשר ההדוק שבין סוכות ובין ירידת הגשמים בשנה שלאחר החג. תופעה זו רלוונטית לכל העמים ולכן יש ציפיה שכולם יהיו שותפים בחג. הקשר בין חג הסוכות ובין אומות העולם הודגש גם בדברי חז"ל: אמר רבי אלעזר, הני שבעים פרים כנגד מי, כנגד שבעים אומות [סוכה נה, ב]. פן זה המעניק משמעות מיוחדת למימד האוניברסלי של החג מורחב במדרש במקום אחר: 'מה יונה זו מכפרת על העוונות, כך ישראל מכפרים על אומות. שכל אותן שבעים פרים שמקריבים בחג כנגד שבעים אומות שלא יצדה עולם מהם...' להבדל המשמעותי שבין חודש תשרי וחודש ניסן יש משמעות נוספת הבאה לידי ביטוי בשני המבנים המשמעותיים שנחנכו בחודשים אלו. חנוכת המשכן היתה בא' ניסן. המשכן נבנה על ידי עם ישראל בלבד ועיקר ייעודו הוא מקום השראת שכינה ומקום יצירת הקשר בין ה' לישראל. חנוכת המקדש לעומת זאת היתה בחודש תשרי. למקדש יש תפקיד נוסף, מקום התפילה. במסגרת תפילת שלמה הוא מדגיש שבית המקדש אמור לשמש כמקום תפילה לא רק עבור עם ישראל אלא גם עבור הגויים. למקדש יש אפוא תפקיד אוניברסאלי כמקום תפילה של נכרים מתוך מטרה מפורשת שכל העמים יכירו את ה' וייראו אותו. [הרב א' בזק, פסח וסוכות, משכן ומקדש, בתוך: ובחג הסוכות, עמ' 117-123]

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים
© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555

זכריה י"ג-י"ד

ביאורי מילים

פרק י"ג

- [ה] **כִּי אָדָם הִקְנִי מְנַעוּרִי:** עבודת האדמה היא עסקי מנעורי.
[ו] **וְאָמַר אֱלֹהֵי מֶה הַמְּכֹת הָאֵלֶּה בֵּין יָדֶיךָ וְאָמַר אֲשֶׁר הִכִּיתִי בַּיִת מְאֵהָבִי:** כנראה מדובר כאן על הפצעים שפצעו נביאי ע"ז את עצמם בעת האקסטזה הנבואית, כמו שמצאנו אצל נביאי הבעל בהר הכרמל. הנביא שהוכה בידי חבריו יתרץ פצעים אלו כיוון שיתבייש בנבואתו.
[ז] **חָרַב עוֹרֵי עַל רַעֲיֵי וְעַל גְּבַר עַמִּיתִי:** ה' מעורר את חרב הפורענות על ה'רועה', המלך, שמינה. **וְהִשְׁבַּתִּי יָדַי עַל-הַצְעָרִים:** אכה גם את משרתי הרועים.

פרק י"ד

- [ה] **וְנִסְתָּם גֵּיא הָרִי כִּי-יִגִיעַ גֵּי הָרִים אֶל-אֶצֶל:** העם ינוס אל הגיא שבין הרי ה', והגיא יגיע עד 'אצל'.
[ו] **וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא לֹא-יְהִיָּה אֹר וְיִקְרֹת וְקַפְאוֹן:** ביום זה יהיה מצב ביניים, לא יהיה אור בהיר ולא יהיה חושך.
[ז] **יֵסוּב כָּל-הָאָרֶץ כְּעַרְבָּה מִגִּבְעַ לְרִמּוֹן נֶגַב יְרוּשָׁלַם וְרֵאמָה וַיִּשְׁבָּה תַחְתֶּיהָ:** הנחל יסוב את כל הארץ, וירושלים תתרומם מעל כל סביבתה.
[ח] **יְהִיָּה עַל-מְצֻלוֹת הַסּוֹס קֹדֶשׁ לַה'** על פעמוני [או קישוטי] הסוס יכתב קודש לה' [כמו בציץ של כהן גדול!], ללמד שהסוס מוקדש לבית ה' ולעולי הרגל הרבים שיבואו מכל העמים, במקום למלחמה.
[ט] **וְהָיָה הַסִּירוֹת בְּבֵית ה' כַּמְזַרְקִים לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ:** בשל כמות הקרבנות הרבה יהפכו את כלי הבישול למזרקים לדם הקרבנות.
[כא] **וְלֹא-יְהִיָּה כֹנַעֲנֵי עוֹד בְּבֵית ה' צָבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא:** הרוכלים והסוחרים לא יסתובבו במקדש כיוון שיהיו מספיק כלים וקרבנות לכולם.

הרחבות ומענה לשאלות "מתן על הפרק" perek.matan@gmail.com

התכנית השש-שנתית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים
© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים | טל': 02-5944555